

ПРАКТИКА НА БЪЛГАРСКИТЕ СЪДИЛИЩА ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА РЕГЛАМЕНТ (ЕО) 4/2009 – ДЕЛА ЗА ИЗДРЪЖКА С МЕЖДУНАРОДЕН ЕЛЕМЕНТ

*Весела Савова**

От 18 юни 2011 г. в държавите – членки на Европейския съюз, се прилага Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (накратко „Регламент 4/09“ или „Регламентът“).¹ Регламентът урежда отношения, свързани с: определяне на компетентен съд, определяне на приложимото право, екзекватура и административно сътрудничество по дела за издръжка с международен елемент.² В настоящото изследване ще се анализира натрупаната през годините практика по приложението на текстовете на Регламента, като ще се направи извод за степента на познаването им и правилното им прилагане от българските съдилища.

* Адвокат от София.

¹ Регламентът е публикуван в „Официален вестник на Европейския съюз“ (ОВ) L 7 от 10.01.2009 г., 1–21.

² В българската литература уредбата по Регламента е изследвана в: **Касева, Е.** Компетентност и приложимо право към задълженията за издръжка по Регламент (ЕО) № 4/2009. С.: Фабрика за книги, 2018, с. 490; **Касева, Е.** Регламент (ЕО) № 4/2009 – източник на международното частно семейно право на Европейския съюз. Обща характеристика. – В: Докторантски сборник 2014, Докторантски изследвания в социалните и хуманитарните науки. Том I. С., 2014, 141–159; **Касева, Е.** Преглед на практиката на българските съдилища в материята на издръжката с международен елемент. – Съвременен право, 2014, № 4, 47–59; **Тодоров, Т.** Международно частно право. Европейският съюз и Република България. 3. изд. С.: Сиби, 2010, 257–278, 442–448; **Минчева, В. С.** Коментар на Кодекса на международното частно право. Съпоставка с актове на европейското право. С.: Сиби, 2010, 276–288; **Попова, В.** Актуални проблеми на Европейския граждански процес и част VII на ГПК. С.: Сиела, 2011, 189–220.

1. Определяне на компетентен съд

Текстовете, регламентиращи международната компетентност по Регламент 4/09, се съдържат в неговата втора глава, носеща наименованието „Компетентност“, чл. 3–14. Уредени са: обща компетентност (чл. 3)³, компетентност, избрана от страните – изрично (чл. 4), или мълчаливо (чл. 5), субсидиарна компетентност (чл. 6) и *forum necessitatis* (чл. 7). Самото производство се регламентира от следните разпоредби: ограничение на производствата (чл. 8), сезиране на съда (чл. 9), проверка на компетентността (чл. 10) и допустимостта (чл. 11), висящ процес (чл. 12), свързани иски (чл. 13) и временни и охранителни мерки (чл. 14).

Определение на Районния съд – Враца, по гр. д. № 164/19.03.2018 г.

Посоченото определение е пример за правилно прилагане на Регламент 4/09. Предявен е иск от бащата (български гражданин) срещу ненавършило пълнолетие дете (български гражданин) с правно основание чл. 150 от Семейния кодекс на Република България (накратко „СК“)⁴ – за намаляване на размера на присъдена издръжка в съдебно решение № 92 по гр. д. № 6183/2010 г. по описа на Районния съд – Враца (в него се установява, че по молба за развод бракът между ищеца и неговата съпруга е прекратен по взаимно съгласие и е утвърдено постигнато между страни-

³ За общата компетентност по Регламент 4/09 вж. **Касева, Е.** Обща компетентност по дела за издръжка по Регламент (ЕО) № 4/2009 на Европейския съюз. – Съвременен право, 2014, № 2, 55–73.

⁴ Обн., ДВ., бр. 47 от 23 юни 2009 г. Уредбата на издръжката по Семейния кодекс е разгледана от: **Ненова, Л.** Семейно право на Република България. Нова ред. проф. д-р М. Марков, по новия Семейен кодекс от 2009 г. 3. осн. преаб. и доп. изд. С.: Софи-Р, 2010, 478–561; **Цанкова, Ц., А. Станева, В. Тодорова, М. Марков.** Коментар на новия Семейен кодекс. С.: ИК „Труд и право“, 2009, 411–428; **Цанкова, Ц., М. Марков, А. Станева, В. Тодорова.** Семейен кодекс – приложен коментар. С.: ИК „Труд и право“, 2015, 447–468; **Матеева, Е.** Семейно право на Република България – разширен лекционен курс по новия Семейен кодекс 2009 г., ВСУ „Черноризец Храбър“. Варна: „Черноризец Храбър“, 2010, 476–529; **Касева, Е.** Интернет статия на адрес: https://www.childsupport-worldwide.org/tl_files/downloads-abstracts/abstracts-ab-3-3-2013/Abstract_Kaseva.pdf (последно посетена на 20.10.2020 г.); **Тодорова, В.** Bulgarian substantive law and conflicts of law regulation regarding family maintenance. – Revue Hellenique de droit international, 2014, Vol. 2, 911–931.

те споразумение по чл. 50 СК, с което страните са се съгласили майката да упражнява родителските права върху ненавършилото пълнолетие дете от брака, а бащата да му заплаща месечна издръжка в размер 200 лв.; решението е влязло в сила като необжалваемо). С отговора на исковата молба ответникът (детето чрез своята майка) заявява, че обичайното му местопребиваване е на територията на друга държава – членка на Европейския съюз – Кралство Белгия. Представя доказателства за това, че редовно посещава там учебни занятия, и възразява, че поради международния характер на делото относно определяне на компетентен съд следва да се приложи чл. 3, б. „а“ от Регламент 4/09 – компетентен да е съдът по обичайното местопребиваване на ответника. Ищецът от своя страна счита за неоснователно възражението на ответника за неподведомственост на спора на българския съд. Твърди, че делата за издръжка се уреждат от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета.⁵ Поддържа, че съгласно чл. 2 при условията на Регламент № 44/2001 искове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство се предявяват пред съдилищата на тази държава членка и че разпоредбите на раздел 2 (чл. 5–7) от Регламент № 44/2001 уреждат специална изборна компетентност, която е факултативна (паралелна) спрямо общата компетентност по чл. 2, и предоставят правото на избор на ищеца пред кой съд да предяви иска си – пред съда по местожителството на ответника или пред някоя от юрисдикциите, посочени в чл. 5 и чл. 6. Изтъква, че постоянният адрес на ответника е в гр. Враца, поради което искът е предявен пред Районния съд – Враца, който се явява местно компетентен с оглед на местоживеенето на получаващия издръжка. Съдът правилно постановява, че с оглед на установеното по делото обичайно местопребиваване на детето и поставения за разрешаване по делото въпрос, свързан със задължение за издръжка, отношенията относно компетентния съд, който да разгледа спора, се уреждат

⁵ Регламент (ЕО) № 44/2001 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела. ОВ L 012 от 16.01.2001, 1–23. За анализ на текстовете на Регламента вж. **Натов, Н., Б. Мусева, Я. Андреева и др.** Регламентът „Брюксел I“. Коментар. С.: Сиела, 2012.

от Регламент 4/2009. Правораздаващият орган съобразява приложението на чл. 3, б. „а“ от Регламента, определящ, че компетентен да се произнесе по предявения от ищеца иск е съдът по обичайното местопребиваване на ответника – детето, на което се дължи издръжка. Съдът отчита и чл. 8, ал. 1 от Регламент 4/09: *Когато решението е постановено в държава членка или държава, страна по Хагската конвенция от 2007 г., в която е обичайното местопребиваване на възискателя, длъжникът не може да образува производство за промяна на решението или за ново решение в друга държава членка, докато обичайното местопребиваване на възискателя е в държавата, в която е постановено решението.* Съдът се произнася и в съответствие с практиката на Съда на Европейския съюз (СЕС) – Решение от 15.02.2017 г. по дело C-499/15 на СЕС⁶, според което чл. 8 от Регламент (ЕО) № 2201/2003⁷ и чл. 3 от Регламент (ЕО) № 4/2009 трябва да се тълкуват в смисъл, че в случай като разглеждания съдилищата на държавата членка, постановили решение, което е придобило сила на пресъдено нещо и се отнася до родителската отговорност за ненавършило пълнолетие дете и до задълженията за издръжката му, вече не са компетентни да се произнесат по искане за изменение на съдържащите се в това решение разпоредби, ако обичайното местопребиваване на детето е на територията на друга държава членка. Компетентни да се произнесат по такова искане са съдилищата на последната държава членка. Съдът прилага и чл. 10 от Регламент (ЕО) 4/2009 г., съгласно който, когато съд на държава членка бъде сезиран по дело, което не попада в неговата компетентност по силата на Регламент 4/09, той сам обявява, че не е компетентен. Поради изложеното и с оглед на обичайното местопребиваване на детето в Белгия компетентен да се произнесе по въпроса за изменение на задължението на бащата за издръжката му е съответният съд на територията на тази държава

⁶ Решение на Съда (първи състав) от 15 февруари 2017 г. (преюдициално запитване от Vilniaus miesto apylinkės teismas – Литва) — W и V/X, ECLI:EU:C:2017:118.

⁷ Регламентът е публикуван в ОВ L 338 от 23.12. 2003, 1–29. За анализ на текстовете на Регламента вж. **Натов, Н., Б. Мусева, В. Пандов и др.** Регламентът „Брюксел II А“. Коментар. С.: Сиела, 2014.

членка. На основание чл. 10 от Регламента съдът служебно прогласява, че не е компетентен да разгледа иска с правно основание чл. 150 СК – за изменение на размера на дължимата издръжка.

В този смисъл е и Определение № 271/4.04.2017 г. на Окръжния съд – Враца, по ч. гр. д. № 156/2017 г.

Определение № 757 на Окръжния съд – Шумен, от 4.12.2019 г.

В това определение съдът се произнася по жалба срещу Определение № 1614/23.05.2019 г., постановено по гр. д. № 465/2019 г. на Районния съд – Шумен. Производството по първоинстанционното гражданско дело е образувано по предявен от съпругата (българска гражданка) срещу съпруга (германски гражданин) иск за развод с правно основание чл. 49 СК и съединени с него небрачни искове за упражняване на родителските права, личните отношения, местоживеенето и издръжката на роденото от брака дете. С обжалваното определение първоинстанционният съд е прекратил производството по делото поради липса на международна компетентност на българския съд. Ищцата не е успяла да докаже своето и на детето обичайно местопребиване в България, а като държава по обичайното им местопребиване е приета Германия. С обжалваното определение съдът е прогласил на основание на чл. 17 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, че българският съд не е компетентен да се произнесе по предявените обективно кумулативно съединени иск за развод и искове за предоставяне на упражняването на родителските права спрямо роденото от брака малолетно дете, определяне на режим на лични контакти на детето с бащата, определяне на местоживеене на детето и дължимата му издръжка поради подсъдността им на съда на Република Германия, и е прекратил производството по делото. Жалбоподателят намира определението за неправилно и счита, че българският съд е компетентен да се произнесе по предявения иск за развод и съединените с него небрачни искове за упражняване на родителските права по отношение на детето, местоживеенето му, личните отношения и из-

държката. Твърди, че има постоянно местопребиваване в България, и моли обжалваното определение да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго, с което делото да бъде върнато на същия състав за продължаване на съдопроизводствените действия. Във въззивната инстанция са представени и приети нови доказателства, които доказват обичайното местопребиваване на детето и майка му в България, поради което на основание чл. 3, § 1, б. „а“, шесто тире от Регламент (ЕО) 2201/2003 българският съд е местно компетентен да разгледа иска по чл. 49 СК. Подсъдността на първия от исковете – за определяне на начина и реда на упражняване на родителските права, при наличие на констатирания международен елемент също е уредена от чл. 8, § 1 на Регламент (ЕО) 2201/2003, където е регламентирано общото правило за подсъдността, предвиждащо, че съдилищата на държавата членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран. Съобразно изложеното правораздавателният орган установява, че на основание чл. 8, § 1 българският съд е компетентен да разгледа молбата за определяне на родителските права. Заявен е и иск за определяне на издръжка за детето, чиято подсъдност е уредена в чл. 3, б. „г“ от Регламент 4/2009, според който компетентни да се произнесат по задължения за издръжка в държавите членки са съдилищата, които по силата на Регламент (ЕО) 2201/2003 са компетентни да разгледат иск за родителска отговорност, когато искането за издръжка е акцесорно спрямо този иск.⁸ В случая е налице именно посочената хипотеза – искът за издръжка е акцесорен спрямо иска за упражняване на родителските права, и след като се приема, че българският съд е компетентен да го разгледа, налице е компетентност и по отношение на иска за издръжка. По изложените съображения съдът правилно приема, че обжалваното определение се явява неправилно, което налага отмяната му и връщане на делото на същия състав на

⁸ За понятието „родителска отговорност“ в правото на ЕС вж. **Касева, Е.** Обхват на понятието „родителска отговорност“ по Регламент (ЕО) № 2201/2003 и съдебна практика по прилагането му. – Правна мисъл, 2018, № 3, 43–61.

Районния съд – Шумен, за продължаване на съдопроизводствените действия по делото. Определението е пример за правилното приложение на разпоредбите на Регламент 4/09 за определяне на компетентен съд по дела за издръжка с международен елемент.

2. Определяне на приложимото право

След учредяване на международна компетентност по иск за издръжка компетентният съд следва да определи приложимото към задълженията за издръжка право. Член 15 от Регламент 4/09 гласи: *Приложимото право към задълженията за издръжка се определя в съответствие с Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка в държавите членки, обвързани от този правен инструмент.*⁹ За държавите членки, обвързани от Хагския протокол от 2007 г. (наричан „Протокола“) по отношение на уредбата на приложимото право, намират приложение разпоредбите му. Негов предмет са задълженията за издръжка и установяване на уеднаквени стълкновителни норми за приложимото право към тях. Уредбата, която Протоколът въвежда, цели да осъвремени предходни хагски конвенции в материята. Протоколът включва норми, определящи: обективно приложимо право; избор на приложимо право от страните; приложимо към публична институция право; обхват на приложимото право; както и уредба на общи въпроси относно определянето и действието на приложимото право.¹⁰

Определение № 410 466/18.05.2018 г. на Районния съд – София, по гр. д. № 9434/2018 г.

Производството е образувано пред Районния съд – София, по предявени от ищеца искове за прекратяване и промяна на размера на присъдена издръжка с правно основание чл. 150 СК.

⁹ Вж. Recueil des Conventions/Collections of Conventions, Hague Conference on private international law, (1951–2009), 1.04.2009. 8th ed., p. 564, както и в ОВ L 331 от 16.12.2009, 19–23.

¹⁰ За приложимото право по Регламент 4/09 вж. **Зидарова, Й.** Приложимо право към задълженията за издръжка по Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета. – Юридически свят, 2010, № 1, 11–55; **Касева, Е.** Избор на приложимо право към задължения за издръжка с международен елемент. – Адвокатски преглед, 2017, № 1, 27–40.

Релевирал е доводи за настъпила промяна в обстоятелствата, налагаща пререшаване на въпросите за издръжката на бившата съпруга и двете родени от брака деца. Дватама бивши съпрузи са български граждани, живели в Обединеното кралство, където са родени децата и чието гражданство притежават. Разводът е постановен от английски съд. Към момента на подаване на исковете за прекратяване и промяна на размера на присъдена издръжка двамата бивши съпрузи и децата притежават обичайно местопребиваване в Република България. В обстоятелствената част на исквата молба ищецът е въвел твърдение, че съгласно Регламент № 4/2009 компетентен да разгледа спора е българският съд. Посочил е, че компетентността на българския съд се извежда от разпоредбата на чл. 3 от Регламента и фактическата обстановка, съгласно които обичайното пребиваване на възискател и длъжник по издръжката е в България; че приложимото право е българското право, съгласно чл. 15 от същия Регламент и чл. 3 от Хагския протокол от 2007 година, като правото по обичайното местопребиваване на кредитора. В отговора на исквата молба ответницата е направила възражение за неподведомственост на спора на българския съд, като е изложила твърдения, че Регламент № 4/2009 не допуска при никакви обстоятелства постановено в държава членка решение (в случая решението на Централния съд по семейни дела в Лондон, чието изменение се претендира с исковете) да се преразглежда по същество в държава членка, в която то се изпълнява; че пред съд в Обединеното кралство е висящ спор относно местоживеенето на децата и упражняването на родителските права, както и че по тези въпроси се е обърнала към британски и към български съд, но към този момент няма произнасяне; че местопребиваването ѝ в България, както и това на децата, е принудителна последица от противоправното поведение на ищеца, който отказва да даде съгласие за пътуване на децата в чужбина. Позовала се е на нормата на чл. 5 от Хагския протокол от 2007 година, като е възразила относно прилагането на чл. 3 от същия протокол и е поддържала твърдението, че приложимото право е правото на Великобритания, защото там е постановен разводът. Според чл. 5 от Протокола *при задължения за издръжка между съпрузи, бивши съпрузи или лица в брак, чийто брак е*

унищожен, чл. 3 не се прилага, ако една от страните възразява и правото на друга държава, по-специално държавата по последното им общо обичайно място на пребиваване, има по-тясна връзка с брака. В такъв случай се прилага правото на тази друга държава.

По делото съдът дава нарочни указания на жалбоподателката да представи доказателства за наличие на висящ процес пред английски съд по въпросите за родителската отговорност, но тя не представя такива и заявява пред съда, че за нея е трудно и скъпо да се снабди с доказателства, които да подкрепят тези ѝ твърдения. Предвид изложеното съдът обосновава извод за липса на тази преграждаща причина спорът да се разреши от български съд. Установено е, че майката, която е българска гражданка, заедно с двете малолетни деца е напуснала Обединеното кралство и се е установила на територията на Република България още през 2015 г.; че ищецът също е български гражданин и от 2017 г. се намира на територията на страната; че родителите и двете им деца, за които няма спор, че са родени и са граждани на Обединеното кралство, са се установили трайно в България. Тези изводи се подкрепят от представените доказателства: ищецът е започнал работа въз основа на трудов договор през 2017 г., майката – също, а децата са записани в училище; майката е наела имот за задоволяване на своите и на децата жилищни нужди. Съдът приема, че е доказана интеграция на страните в процесуалната връзка с територията на България, както и че децата, тяхната майка и баща имат своето обичайно местопребиваване на територията на страната въз основа на продължителността на престоя, условията на престоя, мястото и условията за обучение на децата, семейните и социалните отношения на децата и техните родители. С основание съдът съобразява, че обстоятелството, че бракът на двамата родители, който е сключен в България, е протекъл в по-голямата си част на територията на Обединеното кралство, не може да се вземе като причина, имаща превес при определяне на обичайното местопребиваване, както и че като такава не може да се възприеме и тезата за гражданството на децата. Обсъждането на обичайното местопребиваване произтича от необходимостта да се отчете актуалното състояние на нещата. В настоящия случай това актуал-

но състояние сочи за обичайно местопребиваване на страните по делото на територията на България. Изводът е, че българският съд е компетентен да разгледа спора като съд по обичайното местопребиваване на ответника и на взыскателя (чл. 3, б. „а“ и б. „б“ от Регламент 4/09). По отношение на приложимото право съдът приема, че в случая българското право е приложимо на основание чл. 15 от Регламента. Нормата препраща към Хагския протокол, който в чл. 3 урежда приложимото право – това е правото на държавата по обичайното местопребиваване на кредитора – в случая ответниците по исковете. Съдът оставя без уважение отвода за неподведомственост. Решението е удачен пример за правилното приложение на нормите на Регламент 4/09 при определяне на компетентния съд и приложимото право по дело за издръжка с международен елемент.

Решение № 778/28.05.2015 г. на Районния съд – Плевен, по гр. д. № 912/2015 г.

По посоченото дело е депозирана молба от майката, в качеството ѝ на законен представител на детето, за определяне на по-висок размер на издръжка. Основание за завеждането ѝ са изминалият продължителен период от време (с решение по гр. д. № 141/2007 г. на Районния съд – Кнежа, ответникът е осъден да заплаща на детето си месечна издръжка в размер на 50 лв., считано от 1.11.2007 г.) и настъпилата промяна на обстоятелствата от момента на определяне на предходната издръжка. И ответникът, и ищецът са български граждани, но към момента на сезиране на съда ищецът (кредиторът) е с обичайно местопребиваване в Кралство Испания. Българският съд определя компетентността си на основание чл. 3, б. „а“ от Регламент № 4 – *forum habitationis debitoris*. Относно приложимото право съдът правилно съобразява чл. 4, пар. 3 от Хагския протокол – *(специална норма в полза на някои кредитори), когато кредиторът е сезирал компетентния орган на държавата по обичайно местопребиваване на длъжника, се прилага правото на сезирания съд – в случая българското право*. **Първо** – кредиторът по делото попада в обхвата на лицата, за които нормата се отнася – задължението за издръжка е от родител спрямо неговото дете. **Второ** – сезираният орган принадлежи на държавата по обичайното място на пребиваване на длъжника –

България. **Трето** – производството е започнато от кредитора, той е избрал компетентния съд по обичайното местопребиваване на длъжника, т.е. българския съд. Поради наличието и на трите факта съдът с право постановява, че по делото се обосновава приложението на чл. 4, пар. 3 от Протокола и следва да се приложи именно тази норма и въз основа на привръзката ѝ – българското право.

Решение IV-25/03.04.2018 г. на Окръжния съд – Бургас, по въззивно гр. д. № 314/2018 г.

В посоченото решение се разглежда жалба от майката и законен представител на детето срещу решение на първоинстанционния съд в гр. Несебър, който отхвърля иска за сумата над 200 евро месечна издръжка от баща му до претендиращия размер от 240 евро. Основният аргумент на въззивната страна е относно приложението на материалния закон съобразно чл. 3, ал. 1 от Хагския протокол от 23.11.2007 г. във вр. с чл. 15 от Регламент № 4/2009 г., според който приложимото право е това на Федерална република Германия – чл. 1612а, пар. 1, изр. 2 и 3 от Гражданския кодекс, и Дюселдорфската таблица¹¹, съгласно които минималният размер на издръжката е 364 евро на месец. Бащата пребивава в Република България, но детето живее в Германия, където е и обичайното му местопребиваване. Съдът правилно преценява, че съгласно чл. 15 от Регламент № 4/2009 г. приложимото право се определя в съответствие с Хагския протокол от 23.11.2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка в държавите членки и следва да се приложи нормата на чл. 3, т. 1 от Протокола – задълженията за издръжка се уреждат от правото на държавата по обичайното място на пребиваване на кредитора, освен ако в Протокола е предвидено друго. Съдът постановява, че задължението за издръжка на бащата спрямо малолетното му дете следва да се уреди от правото на държавата на обичайно местопребиваване на детето – от германския закон. Съобразно актуалния вариант (от 1.01.2018 г.) на Дюселдорфската таблица

¹¹ Налична на интернет адрес: https://steuerschroeder.de/D%C3%BCsseldorfer-Tabelle.html?gclid=EAIaIQobChMI05_riNPQ7AIVh-FRCh2XCwtnEAMYASAAEgKhNvD_BwE#Tabellen (последно посетена на: 20.10.2020 г.)

при чист доход до 1900 евро на длъжачия издръжка дете на възраст до 5 години се нуждае от средства за издръжката си в размер от 880–1080 евро, а длъжачият издръжка дължи такава в минимален размер от 348 евро. Доколкото таблицата приема за минимален доход до 1900 евро, без да посочва минималния размер, в контекста на разсъжденията на първоинстанционния съд въззивният съд приема, че независимо от размера на дохода, получаван от ответника, ако същият е по-нисък от 1900 евро, той следва да заплаща издръжка в минимален размер от 348 евро. Но тъй като претенцията е за заплащане на 240 евро – по-нисък от горния размер, същата е уважена изцяло. Първоинстанционното решение в отхвърлителната му част е обявено за неправилно и незаконосъобразно и е отменено, като вместо него се постановява друго, с което искът е уважен в пълен размер.

Това решение е добър пример за правилното прилагане от българските съдилища на чуждото право – правото по обичайното местопребиваване на детето. По този начин се спазва принципът за закрила на най-висшите интереси на детето.

3. Признаване и изпълнение на решенията за издръжка

За уредбата на признаването и изпълнението по решения за издръжка по Регламент 4/09 е характерно, че държавите членки се разделят на две категории – обвързани и необвързани от Хагския протокол от 2007 г. за приложимото право. За държавите членки, обвързани от Протокола, екзекватурата се премахва напълно съгласно чл. 17, пар. 1 от Регламента: *1. Решение, постановено в държава членка, обвързана от Хагския протокол от 2007 г., се признава в друга държава членка, без да се изисква каквато и да било процедура и без да е възможно да се оспори неговото признаване.* *2. Решение, постановено в държава членка, обвързана от Хагския протокол от 2007 г., което подлежи на изпълнение в тази държава, е изпълняемо в друга държава членка, без там да е необходима декларация за изпълняемост.* За целите на изпълнението чл. 20 от Регламента урежда документите, които молителят трябва да представи пред съответния компетентен орган в държавата по изпълнение, а именно: препис на решението, извлечение от решението и по целесъоб-

разност – документ, който прави опис на просрочените плащания и посочва датата, на която е извършено изчислението; транслитерация или превод на съдържанието на извлечението на решението на официалния език на държавата членка по изпълнение, или ако в тази държава членка съществуват няколко официални езика – на официалния или на един от официалните езици на съдебното производство на мястото, където е поискано изпълнението (Приложение I от Регламента). Съгласно чл. 627б, ал. 1 на българския Граждански процесуален кодекс (ГПК)¹² молбата за издаване на изпълнителен лист въз основа на документите по чл. 20 от Регламент (ЕО) № 4/2009 се подава пред окръжния съд по постоянния адрес на длъжника или по местоизпълнението.

Разпореждане от 10.06.2016 г. на Окръжния съд – Габрово, по гр. д. № 20/2016 г.

Делото е образувано за признаване и допускане на изпълнение на съдебно решение № 175/2013 г. на съда в гр. Палми, Италия, от 25.10.2013 г. за присъдена издръжка в полза на малолетното дете, италиански гражданин. В молбата се описва решението на италианския съд, като се посочва, че бащата следва да плаща на детето до 10-о число на всеки месец сумата от 200 евро. В молбата се посочва, че постоянният и настоящият адрес на бащата е в населено място на територията на община Севлиево. Към молбата е приложен изискуемият документ съгласно чл. 20, ал. 1 от Регламент (ЕО) № 4/2009, заверен превод от решението от 25.10.2013 г. на съда в гр. Палми, Италия, заверено в гр. Палми на 29.10.2013 г. от зам.-прокурор на републиката. От приложеното решение се установява, че е постановено споделено попечителство над малолетното дете от страна на родителите, като детето е настанено при майката; постановено е бащата да плаща на детето до 10-о число на всеки месец сумата от 200 евро. Представено е изискуемото по чл. 20, ал. 1, б. „б“ от Регламента извлечение от решението, издадено от компетентния орган на държавата членка по произход, с помощта на стандартния формуляр по образец в Приложение I в превод на български език съгласно

¹² Обн., ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г.

чл. 20, т. 1, б. „г“ от Регламента. Приложение I е изготвено от съда в гр. Палми, Италия, като в същото са посочени индивидуализиращи данни за ищеца и ответника (собствено и фамилно име, дата на раждане, адрес), размерът на присъдената издръжка, която следва да се плаща до 10-о число на всеки месец; началната дата, от която се дължи тази издръжка – 28.10.2013 г.; опис на просрочените плащания – от 28.10.2013 г. до 28.04.2016 г. в размер на 6200 евро. При така представените доказателства съдът намира, че са налице предпоставките на чл. 627б ГПК. Молбата за издаване на изпълнителен лист въз основа на влязлото в сила съдебно решение на италиански съд за издръжка е основателна и съдът я уважава. Окръжният съд в гр. Габрово признава и допуска изпълнението на съдебно решение № 175/2013 г. на съда в гр. Палми, Италия, от 25.10.2013 г. за присъдена издръжка в полза на малолетното дете.

Разпореждане на Окръжния съд – Ямбол, от 7.03.2018 г. по гр. д. № 72/2018 г.

Аналогично на предходното разгледано дело, искането по това дело е за издаване на изпълнителен лист въз основа на съдебно решение, постановено на 21.06.2013 г. по дело № 323/2012 г. на районен съд в гр. Мадрид, Испания, действащ като първоинстанционен съд, с което бащата на дете – български гражданин, с постоянен адрес в Република България, е осъден да заплаща месечна издръжка на малолетната си дъщеря в размер на 150 евро, считано от 21.06.2013 г., платима чрез майката и законен представител на детето до 5-о число на текущия месец. Съгласно чл. 627б ГПК молбата е подадена пред окръжния съд по постоянния адрес на ответника. Всички изискуеми документи по чл. 20 от Регламент 4/09 са представени. Съдът правилно признава и допуска изпълнението на съдебното решение на испанския съд, като постановява да се издаде изпълнителен лист относно месечния размер на издръжката.

В същия смисъл е и **Разпореждането от 12.11.2018 г. на Окръжния съд – Сливен, по гр. д. № 489/2018 г.**, с което се постановява издаване на изпълнителен лист въз основа на влязло в сила решение на Районния съд – гр. Шевче, Полша.

Налице е и аналогично **Разпореждане от 12.06.2020 г. на Окръжния съд – Варна, по гр. д. № 1209/2020 г.**, с което се постановява издаване на изпълнителен лист въз основа на влязло в сила решение на Районния съд – гр. Оулу, Финландия. По това дело длъжник на издръжката е майката, а възискатели – двете ѝ деца.

За решения на съд на държава членка, необвързана от Хагския протокол (такива са Дания и Обединеното кралство към м. октомври 2020 г.), признаването е отново, *без да се изисква каквато и да било процедура* (чл. 23 от Регламент 4/09). Привеждането в изпълнение на решение в друга държава членка се осигурява чрез молба на всяка заинтересована страна до компетентния орган в държавата по изпълнение (чл. 26 от Регламент 4/09). Представя се пред него формуляр по образец (чл. 28 и Приложение II от Регламент 4/09). Уредбата на ГПК за допускане на изпълнението на решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г., се съдържа в чл. 627в ГПК – молбата за допускане на изпълнението на съдебно решение или на друг акт, постановен в държава – членка на Европейския съюз, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г., се подава до окръжния съд по постоянния адрес на длъжника, по неговото обичайно местопребиваване или по местоизпълнението. Препис от молбата за връчване на длъжника не се представя. Съдът разглежда молбата в закрито заседание. В разпореждането, с което се уважава молбата, съдът определя приложимия срок за обжалване по чл. 32, § 5 от Регламент (ЕО) № 4/2009. Не се допуска предварително изпълнение на разпореждането, с което се уважава молбата. В разпореждането, с което се уважава молбата, съдът се произнася и по исканите привременни и обезпечителни мерки. Разпореждането по допускането има значението на решение, постановено в исков процес. Разпореждането подлежи на въззивно обжалване пред Софийския апелативен съд при условията и по реда на чл. 32 от Регламент (ЕО) № 4/2009. Решението на Софийския апелативен съд подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд.

Уредбата по Регламента за признаване и изпълнение на решения, постановени в държава членка, необвързана от Хагския

протокол, се прилага и за решения, постановени в държавите членки преди датата на прилагане на Регламента, когато след тази дата са поискани признаване и декларация за изпълняемост (чл. 75, пар. 2, б. „а“ от Регламент 4/09); както и за решения, постановени след датата на прилагане на Регламента в резултат на открити преди тази дата производства, доколкото тези решения попадат в приложното поле на Регламент (ЕО) № 44/2001 за целите на признаването и изпълнението (чл. 75, пар. 2, б. „б“ от Регламент 4/09).

Определение № 404/03.02.2015 г. на Окръжния съд – Варна, по гр. д. № 99/2015 г.

Производството е по реда на чл. 627б и 627в ГПК във вр. с чл. 75, ал. 2, б. „а“ от Регламент (ЕО) № 4/2009 г. Търси се признаване и изпълнение на съдебно решение по съдебното дело № 92473/FA RK 09-325/29.07.2009 г., постановено на 29.07.2009 г. от съда в гр. Рурмонд, Кралство Нидерландия – държава – членка на ЕС, и изпълнимо преди датата на прилагане на Регламент (ЕО) № 4/2009 (приложим от 18.06.2011 г.). Поради това и в съответствие с разпоредбата на чл. 75, § 2, б. „а“ от Регламента, приложим е раздел 2-ри от глава IV, относим към решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г., и раздел 3-ти от глава IV, уреждащ общите разпоредби за всички решения. Компетентен да разгледа делото е окръжният съд по постоянния адрес на длъжника или по местоизпълнението. От представените по делото доказателства по безспорен начин се установява, че длъжникът – баща на малолетното дете, е едноличен собственик на търговско дружество, т.е. на територията на Република България притежава имущество, от което вискателят може да се удовлетвори, и е налице интерес от изпълнението на постановеното в държавата по произход решение. Молбата е допустима, подадена е пред компетентния съд, придружена е с необходимите приложения по чл. 28, ал. 1 от Регламент (ЕО) № 4/2009 г. Въз основа на събраните доказателства съдът намира, че молбата е основателна, признава и допуска изпълнението на решение по съдебно дело № 92473/FA RK 09-325/29.07.2009 г., постановено от нидерландския съд.

4. Заключение

В настоящото изследване беше проследена част от практиката на българските съдилища по приложението на Регламент 4/09. Въз основа на всички проучени съдебни актове може да се заключи, че:

1. Уредбата по Регламента относно определяне на компетентен съд, приложимо право и признаване и изпълнение на решения за издръжка се познава добре и се прилага без затруднения от българските правораздавателни органи;

2. Познава се и практиката на СЕС, свързана с Регламента¹³;

3. Приложението се извършва при спазване на принципите за закрила на най-висшите интереси на детето и на нуждаещия се от издръжка.

¹³ Решение на СЕС по Регламента е анализирано в: **Касева, Е.** Решение на СЕС по дело C-184/14, А в. В от 16 юли 2015 г. – утвърждаване принципа за закрила висшия интерес на детето в Регламент (ЕО) № 4/2009. – Общество и право, 2017, № 4, 116–121.